

חק לישראל – פרשת יתרו יום ו'

שמות פרק כ'

- (א) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאַמֹּר: (א) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאַמֹּר: (א) וּמִלִּיל י' ית כל פתגמיה האלין למימר:
- (ב) אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: (ב) אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: (ב) אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דִּי אִפִּיקְתָּךְ מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדוֹתָא:
- (ג) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי: (ג) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי: (ג) לֹא יְהִי לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים בְּרַ מְנִי:
- (ד) לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְכָל תְּמוּנָה אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ: (ד) לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְכָל תְּמוּנָה אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ: (ד) לֹא תַעֲבֹד לְךָ צֵלֶם וְכָל דְמוֹת דִּי בְשָׁמַיִם מִלְעֵלָא וְדִי בָאָרֶץ מִלְרַע וְדִי בְמִיָּא מִלְרַע לָאָרֶץ:
- (ה) לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֶקֶד עֵוֹן אֶבֶת עַל בָּנָיִם עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רִבְעִים לְשִׁנְאֵי: (ה) לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֶקֶד עֵוֹן אֶבֶת עַל בָּנָיִם עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רִבְעִים לְשִׁנְאֵי: (ה) לֹא תִסְגֵּד לְהוֹן וְלֹא תִפְלַחנֹן אֲרִי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא מְסַעֵר חוֹבֵי אֲבָהוֹן עַל בָּנָיו מְרַדִּין עַל דִּר תְּלִיתִי וְעַל דִּר רִבְעִי לְשִׁנְאֵי פֶד מְשִׁלְמִין בְּנִיָּא לְמַחְסֵי בְּתֵר אֲבָהוֹתָהוֹן:
- (ו) וְעֵשָׂה חֶסֶד לְאֵלִפִּים לְאֶהֱבִי וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתַי: (ו) וְעֵשָׂה חֶסֶד לְאֵלִפִּים לְאֶהֱבִי וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתַי: (ו) וְעַבְד טִיבוֹ לְאֵלִפֵי דְרִין לְרַחֲמֵי וּלְנִטְרֵי פִקוּדֵי:
- (ז) לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא יִנְקֶה יְהוָה אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שֵׁמוֹ לְשׁוֹא: (ז) לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא יִנְקֶה יְהוָה אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שֵׁמוֹ לְשׁוֹא: (ז) לֹא תִימִי ית שְׁמָא דִּי אֱלֹהֶיךָ לְמַגְנָא אֲרִי לֹא יִזְכִּיר יְיָ ית דִּימִי בְשָׁמִיָּה לְשַׁקְרָא:
- (ח) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: (ח) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: (ח) הָיוּ דְכִיר ית יוֹמָא דְשַׁבְּתָא לְקַדְּשׁוֹתֶיהָ:
- (ט) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלָאכְתָּךְ: (ט) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלָאכְתָּךְ: (ט) שְׁתָּא יוֹמִין תִּפְלַח וְתַעֲבֹד כָּל עַבְדְּתָךְ:
- (י) וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ עַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וּבְהִמְתָּךְ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ: (י) וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ עַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וּבְהִמְתָּךְ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ: (י) יוֹמָא שְׁבִיעֵאָה שַׁבְּתָא קָדִים יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד כָּל עַבְדְּתָא אֶתָּה וּבִתְּךָ עַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וּבְהִמְתָּךְ וְגֵרְךָ דִּי בְקַרְוָךְ: (יא)
- כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בִּרְךָ יְהוָה אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֶׁהוּ: (יא)
- כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בִּרְךָ יְהוָה אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֶׁהוּ: (יא) אֲרִי שְׁתָּא יוֹמִין עַבְד יְיָ ית שְׁמִיָּא וְיַת אֲרַעָא ית יִמָּא וְיַת בְּהוֹן וְיַת בְּיוֹמָא שְׁבִיעֵאָה עַל כֵּן בְּרִיךְ יְיָ ית יוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְקַדְּשִׁיהָ:
- (יב) כִּבְדוּ אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: (יב) כִּבְדוּ אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: (יב) יִסֵּר ית אֲבָהוֹ וְיַת אִמְהוֹ בְּרִיל דִּינְרְכוֹן יוֹמִיָּה עַל אֲרַעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִב לָךְ:

חק לישראל – פרשת יתרו יום ו'

רש"י

אלא מבית עבדים שהיו עבדים לעבדים ת"ל ויפקד מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים אמור מעתה עבדים למלך היו ולא עבדים לעבדים:

(ג) לא יהיה לך – למה נאמר לפי שנאמר לא תעשה לך איזן לי אלא שלא יעשה העשוי כבר מנין שלא יקיים ת"ל לא יהיה לך (מכילתא): אלהים אחרים – שאינן אלהות אלא אחרים עשאוהו אלהים עליהם (מכילתא) ולא יתכן לפרש אלהים אחרים זולתי שגנאי הוא כלפי מעלה לקרותם אלהות אלו. דבר אחר אלהים אחרים שהם אחרים לעובדיהם לועקים אליהם ואינן עונין אותם ודומה כאלו הוא אחר שאינו מכירו מעולם: על פני – כל זמן שאני קיים שלא תאמר לא נכטו על ע"א אלא אותו הדור (מכילתא):

(ד) פסל – על שם שנפסל: וכל תמונה – תמונת כל דבר אשר בשמים:

(ה) אל קנא – (מכילתא) מקנא להפרע ואינו עוזר על מדתו למחול על עון ע"א כל לשון קנא אנפרימנ"ט בלע"ז (אייפערנד) נותן לב להפרע: לשנאי – כתרומו כשאוהזין מעשה אבותיהם בידיהם (סנהדרין כז):

(ו) ועושה חסד – שאדם עושה לשלם שטר עד לאלפים דור נמצאת מדה טובה יתירה על מדת פורעניות אחת על חמש מאות שזו לארבעה דורות וזו לאלפים (סוטה יא):

(ז) לשוא – (השני לשון שקר כתרומו) כמא דתימר אי זהו שבעת שור נשבע לשנות את הידוע על עמוד של אבן שהוא של זהב (הראשון לשון מגן כתרומו) זה הנשבע לחנם ולהביל על של עץ ועל אבן אבן (שבעות כט מכילתא):

(ח) זכור – זכור ושומר בדבור אחד נאמרו וכן (שמות לא) מחלליה מות יומת (במדבר כח) וביום השבת שני כבשים וכן (דברים כב) לא תלבש שעטני גדילים תעשה לך וכן (ויקרא יח) ערות אשת אחיך (דברים כה) יבמה יבא עליה הוא שני (תהלים סב) אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי זכור לשון פעול

(א) וידבר אלהים – איזן אלהים אלא דיין וכן הוא אומר (שמות כב) אלהים לא תקבל ותרגומו דיינא לפי שיט פרשיות בתורה שאם עשאן אדם מקבל שטר ואם לאו אינו מקבל עליהם פורעניות (מכילתא) יכול אף עשרת הדברות כן ת"ל וידבר אלהים דייין ליפרע: את כל הדברים האלה – מלמד שאמר הקב"ה עשרת הדברות בדבור אחד מה שאי אפשר לאדם לומר כן א"כ מה ת"ל עוד אנכי ולא יהיה לך שחזר ופירש על כל דבור ודבור בפני עצמו. (קושיית א"כ כו' פירוש לפי זה שמוכח מאת כל הדברים האלה שגם שאר עשרת הדברות כולם אמר הקב"ה בדבור אחד א"כ מה ת"ל אנכי וגו' ר"ל מה בא להודיענו כמה שפרט לשון ב' דברות אלו מהשאר מדהויאם בלשון זה שהמשמעות דוקא אלו שנים צפרט מפי הגבורה יאלו והלא לפי זה כולם כמוהם הקב"ה בכבודו ובעצמו דברם. ותי' שחזר ופירש וכו' ור"ל באותו החזרה לא החזיר ללמד על הכלל יאל אלא על הפרט אלו ב' דברות ראשונות ביחוד ודו"ק): לאמר – מלמד שהיו עונין על הן הן ועל לאו לאו (מכילתא):

(ב) אשר הולאחיד מארץ מצרים – כדאי היא ההולאה שתהיו משועבדים לי (מכילתא). ד"א לפי שנגלה צים כגבור מלחמה ונגלה כאן כזקן מלא רחמים שנא' (שמות כד) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר זו היתה לפניו בשעת השעבוד וכעלם השמים משנגאלו הואיל ואני משתנה במראות אל תאמרו שתי ראיות הן אנכי הוא אשר הולאחיד ממצרים ועל הים. ד"א לפי שהיו שומעין קולות הרבה שנאמר את הקולות קולות באין מד' רוחות ומן השמים ומן הארץ אל תאמרו ראיות הרבה הן ולמה אמר לשון יחיד אלהיך ליתן פתחון פה למשה ללמד סניגוריא במעשה העגל וזהו שאמר (שמות כב) למה ה' יחרה אפך בעמך לא להם לויית לא יהיה לכם אלהים אחרים אלא לי לבדי: מבית עבדים – מבית פרעה שהייתם עבדים לו או אינו אומר

חק לישראל – פרשת יתרו יום ו'

(יז) לצעבור נסות אחכם – לגדל אחכם בעולם שיאל לכם שם באומות שהוא בכבודו נגלה עליכם: נסות – לשון הרמה וגדולה כמו (ישעיה סב) הרימו נס (שם מט) ארים נסי (שם ל) וכנס על הגבעה שהוא זקוף: וצעבור תהיה יראתו – ע"י שראיתם אותו יראוי ומאויים תדעו כי אין זולתו ותיראו מפניו:

(יח) נגש אל הערפל – לפני משלש מחילות חשך ענן וערפל שנאמר (דברים ז) וההר בוער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל. ערפל הוא עב הענן שאמר לו הנה אנכי בא אליך צעב הענן:

(יט) כה תאמר – בלשון הזה: אתם ראייתם – יש הפרש בין מה שאדם רואה למה שאחרים משיחין לו שמה שאחרים משיחין לו פעמים שלבו חלוק מלהאמין: כי מן השמים דברתי – וכחוצ אחד אומר וירד ה' על הר סיני בא הכחוצ השלישי והכריע ביניהם (דברים ז) מן השמים השמייעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשן הגדולה כבודו בשמים ואשן וגבורתו על הארץ (מכילתא) ד"א הרכין שמים ושמי השמים והאיען על ההר וכן הוא אומר (תהלים יח) ויט שמים וירד:

(כ) לא תעשון אתי – לא תעשון דמות שמי המשמשים לפני במרום (מכילתא): אלהי כסף – בא להזהיר על הכרובים שאחת עושה לעמוד אתי שלא יהיו של כסף שאם שניתם לעשותן של כסף הרי הן לפני כאלהות: ואלהי זהב – בא להזהיר שלא יוסיף על צ' שאם עשית ד' הרי הן לפני כאלהי זהב: לא תעשו לכם – לא תאמר הריני עושה כרובים בצתי כנסיות ובצתי מדרשות כדרך שאני עושה בצית עולמים לכך נאמר לא תעשו לכם:

(כא) מזבח אדמה – מחובר באדמה שלא יבנו על גבי עמודים או על גבי כיפיים (נ"א בסים) (מכילתא). ד"א שהיה ממלא את חלל מזבח הנחשת אדמה בשעת חנייתו: תעשה לי – שתהא תחילת עשייתו לשמי: וזבחת עליו – אלכו כמו (במדבר צ) ועליו מטה מנשה (מכילתא). (זבחים נח) או אינו אלכו עליו ממש ת"ל הבשר והדם על מזבח ה' אלהיך ואין שחיטה בראש המזבח: את עלתיך ואת

הוא כמו (ישעיה כב) אכול ושתו (ש"צ ג) הלך ובכה וכן פתרונו תנו לב לזכור תמיד את יום השבת שאם נזדמן לך חפץ יפה תהא מזמינו לשבת (בילה טז):

(ט) ועשית כל מלאכתך – כשתבא שבת יהא בעיניך כאלו כל מלאכתך עשויה שלא תהרהר אחר מלאכה (מכילתא):

(י) אתה ובנדך ובתך – אלו קטנים או אינו אלכו גדולים אמרת הרי כבר מזהרים הם אלכו לא בא אלכו להזהיר גדולים על שביתת הקטנים וזהו ששנינו (שבת קכא) קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששביתתו עליך:

(יא) וינח ביום השביעי – כביכול הכתיב בעלמנו מנוחה ללמד הימנו ק"ו לאדם שאלתו בעמל וביגיעה שיהא נוח בשבת:

כך – ויקדשהו. ברכו זמן לכופלו בששי לחם משנה וקדשו זמן שלא היה יורד בו:

(יב) למען יאריכו ימיהם – (מכילתא) אם תכבד יאריכו ואם לאו יקצרו שדברי תורה נוטריקון הם נדרשין מכלל הן לאו ומכלל לאו הן:

(יג) לא תנאף – אין ניאוף אלכו בא"א שגא' (ויקרא כ) מות יומת הנאף והנאפת ואומר (יחזקאל יז) האשה המנאפת תחת אישה תקח את זרים: לא תגנב – בגונב נפשות הכחוצ מדבר לא תגנבו בגונב ממון או אינו אלכו זה בגונב ממון ולהלן בגונב נפשות אמרת דבר הלמד מענינו מה לא תרנח לא תנאף מדבר בדבר שחייבין עליהם מיתת בית דין אף לא תגנוב דבר שחייב עליו מיתת בית דין (סנהדרין פו):

(טו) וכל העם רואים – מלמד שלא היה בהם אחד סומא ומנין שלא היה בהם אלכו ת"ל ויענו כל העם ומנין שלא היה בהם חרש ת"ל נעשה ונשמע (מכילתא): רואים את הקולות – רואין את הנשמע שאי אפשר לראות במקום אחר (שם): את הקולות – היוצאין מפי הגבורה: וינעו – (שם) אין נוע אלכו זיע: ויעמדו מרחוק – (שם) היו נרתעין לאחוריהם י"ב מיל כאורך מחניהם ומלאכי השרת באין ומסייעין אותן להחזירן שגא' (תהלים סח) מלכי צבאות יודון יודון:

חק לישראל – פרשת יתרו יום ו'

חללת (פ"ג דמדות) שהמזבח נברא להאריך ימיו של אדם והברזל נברא לקצר ימיו של אדם חין זה דזין שיונף המקצר על המאריך. ועוד שהמזבח מטיל שלום בין ישראל לאזביהם שבשמים לפיכך לא יבא עליו כורת ומחבל והרי דברים ק"ו ומה אזנים שאינם רואות ולא שומעות ולא מדברות ע"י שמטילות שלום אמרה תורה לא תניף עליהם ברזל המטיל שלום בין איש לאשתו בין משפחה למשפחה בין אדם לחבירו על אחת כמה וכמה שלא תבואהו פורענות:

(כג) ולא תעלה במעלות – כשאתה בונה כבש למזבח לא תעשהו מעלות מעלות אשקלוני"ש בלע"ז (שטופען שטאפלען) אלא חלק יהא ומשופע: אשר לא תגלה ערותך – שע"י המעלות אתה רריך להרחיב פסיעותיך ואע"פ שאינו גלוי ערוה ממש שהרי כתיב ועשה להם מכנסי בד מ"מ הרחצת הפסיעות קרוב לגלוי ערוה הוא ואתה נוהג בהם מנהג בזיון והרי דברים ק"ו ומה אזנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיון אמרה תורה הואיל ויש בהם כורכ לא תנהג בהם מנהג בזיון חבירך שהוא בדמות יולכך ומקפיד על בזיונו על אחת כמה וכמה:

שלמיד – אשר מלאך ומבקרד. את לאנד ואת בחרך פירוש לאת עולתיך ואת שלמיד: בכל המקום אשר אזכיר את שמי – אשר אתן לך רשות להזכיר שם המפורש שלי שם אבוא אליך ובכתיך אשרה שכינתי עליך מכאן אתה למד שלא ניתן רשות להזכיר שם המפורש אלא במקום שהשכינה באה שם וזהו בית הבחירה שם ניתן רשות לכהנים להזכיר שם המפורש בנשיאת כפים לברך את העם:

(כז) ואם מזבח אזנים – (מכילתא) רבי ישמעאל אומר כל אם ואם שבתורה רשות חוץ מג' ואם מזבח אזנים תעשה לי הרי אם זה משמש בלשון כאשר וכאשר תעשה לי מזבח אזנים לא תבנה אתה גזית שהרי חובה עליך לבנות מזבח אזנים שגא' (דברים כז) אזנים שלמות תבנה וכן (שמות כב) אם כסף תלוה חובה הוא שגא' (דברים טו) והעבט תעביטנו ואף זה משמש בלשון כאשר וכן (ויקרא ב) ואם תקריב מנחת בכורים זו מנחת העומר שהיא חובה ועל כרחך חין אם הללו תלוין אלא ודאין ובלשון כאשר הם משמשים: גזית – לשון גזיזה שפוסלן ומכתתן בברזל: כי חרבך הנפת עליה – הרי כי זה משמש בלשון פן שהוא דילמא פן תניף חרבך עליה: ותחללה – הא למדת שאם הנפת עליה ברזל

נביא – ישעיה ו'

(א) בשנת מות המלך עזיהו ואראך את אדני ישב על פסא רם ונשא ושויליו מלאים את ההיכל: (ב) שרפים עמדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף: (ג) וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש יהוה צבאות מלא כל הארץ כבודו: (ד) ויגעו אמות הספים מקול הקורא והבית ימלא עשן: (ה) ואמר אוי לי כי נדמית בי איש טמא שפתים אנכי ובתוך עם טמא שפתים אנכי ישב בי את המלך יהוה צבאות ראו עיני: (ו) ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה במלקחים לקח מעל המזבח: (ז) ויגע על פי ויאמר הנה נגע זה על שפתיך וסר עונך וחסאתך תכפר: (ח) ואשמע את קול אדני אמר את מי אשלח ומי ילך לנו ואמר הנני שלחני: (ט) ויאמר לך ואמרת לעם הזה שמעו שמוע ואל תבינו וראו ראו ואל תדעו: (י) השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן

חק לישראל – פרשת יתרו יום ו'

יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְאָזְנוֹ יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יִבִּין וְשָׁב וּרְפָא לוֹ: (א) וְאָמַר עַד מָתַי אֲדַנִּי וַיֹּאמֶר עַד אֲשֶׁר אִם שָׂאוּ עָרִים מֵאֵין יוֹשֵׁב וּבָתִּים מֵאֵין אָדָם וְהֶאֱדַמָּה תִשָּׂאָה שְׂמִמָּה: (ב) וְרַחֵק יְהוָה אֶת הָאָדָם וְרַבָּה הָעֲזוּבָה בְּקִרְבֵּי הָאָרֶץ: (ג) וְעוֹד בָּהּ עֲשִׂרֶיהָ וְשָׁבָה וְהִיְתָה לְבָעֵר כְּאֵלֶּה וְכֵאלֹוֹן אֲשֶׁר בְּשַׁלְכֶת מִצְבַּת בָּם זָרַע קֹדֶשׁ מִצְבַּתָּהּ:

משנה – פרה פרק ז'

(א) חֲמִשָּׁה שְׂמִילָאוּ חֲמִשָּׁה חֲבִיּוֹת לְקִדְשֵׁן חֲמִשָּׁה קִדּוּשִׁין וְנִמְלְכוּ לְקִדְשֵׁן קִדּוּשׁ אֶחָד, אוֹ לְקִדְשֵׁן קִדּוּשׁ אֶחָד וְנִמְלְכוּ לְקִדְשֵׁן חֲמִשָּׁה קִדּוּשִׁין, הָרִי כֵּלָן בְּשָׂרִים. יְחִיד שְׂמִילָא חֲמִשָּׁה חֲבִיּוֹת לְקִדְשֵׁן חֲמִשָּׁה קִדּוּשִׁין וְנִמְלְךְ לְקִדְשֵׁן קִדּוּשׁ אֶחָד, אֵין בְּשָׂר אֲלָא אַחֲרוֹן. לְקִדְשֵׁן קִדּוּשׁ אֶחָד וְנִמְלְךְ לְקִדְשֵׁן חֲמִשָּׁה קִדּוּשִׁין, אֵין בְּשָׂר אֲלָא זֶה שֶׁקִּדְשׁ רֵאשׁוֹן. אָמַר לְאֶחָד קֹדֶשׁ לָךְ אֶת אֵלֶּוּ, אֵין בְּשָׂר אֲלָא רֵאשׁוֹן. קֹדֶשׁ לִי אֶת אֵלֶּוּ, הָרִי כֵּלָם בְּשָׂרִים:

מטעם מלחכה שהיא פוסלת צמים עד שיטיל האפר, הלכך אין כשר אלא אחרון; ונמלך לקדשן חמשה קדושים – שקידש זו לעצמה וזו לעצמה: אין כשר אלא זו שקידש ראשון – לפי שקידוש ראשון חשיב מלחכה לאחרים שהיו ממולאים ולא נתן לתוכן אפר, דעד שיתן את האפר, מלחכה פוסלת צמים: אמר לאחד קדש לך את אלו – היחיד שמילא חמש חביות לקדשן קידוש אחד ואמר לאחר קדש לך את אלו וקידשן האחר חמשה קידושים: אין כשר אלא ראשון – דכיון שאמר לו קדש לך ונתנו לו, נעשו שלו וכאילו מלאן הוא, והקידוש שקידש ראשון נעשה מלחכה לפסול את אחרים: אבל אם אמר קדש לי את אלו כולן פשרים – שהממלא לא עשה מלחכה, והמהקדש אינו שלו כדי שיפסלו על ידו:

רע"ב – (א) חמשה לקדשן חמשה קידושים – כל חבית וחבית בפני עצמה: ונמלכו לקדשן קידוש אחד – לערות חמשתן בתוך כלי גדול ולקדש הכל בצת אחת: הרי כולן פשרים – דהואיל וכל אחד ממלא הכלי שלו, אין כאן מלחכה פוסלת צמים צין מילוי להטלת האפר צמים: היחיד שמילא חמש חביות כו' אין כשר אלא אחרון – שהמילוי הראשון נפסל במלחכה שעשה כשמילא את השני קודם שנתן את האפר בראשון, וכן השני נפסל כשמילא את השלישי, וכן כולם. ואם מתחלה היה ממלא חמש חביות זו אחר זו או אפילו מאה חביות כדי לקדשן קידוש אחד, כגון שרריך להזות על כלים הרבה לא היו פוסלים זה על זה וכולן פשרים דהכל נחשבים מילוי אחד. אבל כשמילא מתחלה לשם חמשה קידושים, כולן פוסלין זה על זה

(ב) הַמְּמִילָא בְּאַחַת יָדוֹ וְעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּאַחַת יָדוֹ, הַמְּמִילָא לוֹ וְלְאַחַר, אוֹ שְׂמִילָא לְשֵׁנִים בְּאַחַד, שְׁנֵיהֶן פְּסוּלִין, שְׁהַמְּלָאכָה פּוֹסְלָת בְּמִלּוֹי, בֵּין לוֹ בֵּין לְאַחַר:

גברי קא ממלא, נחשב האחד מלחכה לחברו: צין לו צין לאחר – דאע"פ שאין המים שלו, פוסלן במלחכה שבשעת מילוי:

רע"ב – (ג) ועשה מלחכה צידו אחת – פסול המילוי מטעם מלחכה: לו ולאחר – (כו' כלחת): שניהם פסולים – דכיון דלתרי

חק לישראל – פרשת יתרו יום ו'

(ג) המקדש באחת ידו ועושה מלאכה באחת ידו, אם לו, פסול. ואם לאחר, פשר. המקדש לו ולאחר, שלו פסול, ושל אחר פשר. המקדש לשנים באחד, שניהן פשרין:

המקדש לו ולאחר – שניהם כאלה, אי נמי קידש לחצרו קודם שלו: שלו פסול – דקידוש של חצרו נחשב מלאכה לפסול מימיו: שניהם כשרים – שאין המים שלו שיפסלו על ידו:

(ד) קדש לי ואקדש לך, הראשון פשר. מלא לי ואמלא לך, האחרון פשר. קדש לי ואמלא לך, שניהם פשרים. מלא לי ואקדש לך, שניהם פסולים:

שמילא לחצרו: קדש לי ואמלא לך – שהיו לו מים ממולאים ואמר לחצרו קדש לי מימי ואחר כך אמלא לך: שניהם כשרים – דאין המלאכה פוסלת אחר קידוש, וזה נמי שנתמלאו לו המים מימיו כשרים, דמשנתמלאו לו המים לא עשה מלאכה: מלא לי ואקדש לך – שהאחר היו לו מים ממולאים ואמר לו זה מלא לי תחלה ואחר כך אקדש לך: שניהם פסולים – זה, שמילא עד שלא נתקדשו מימיו. וזה, שקידש לחצרו משנתמלאו מימיו:

(ה) הממלא לו ולחטאת, ממלא את שלו תחלה וקושרו באסל ואחר כך ממלא את של חטאת. ואם מלא של חטאת תחלה ואחר כך מלא את שלו, פסול. נותן את שלו לאחוריו ואת של חטאת לפניו. ואם נתן את של חטאת לאחוריו, פסול. היו שניהן של חטאת, נותן אחד לפניו ואחד לאחוריו, וכשר, מפני שאי אפשר:

מעולה: ואם נתן של חטאת לאחוריו פסולה – דכתיב למשמרת למי נדה, בזמן שהן שמורין הן מי נדה, בזמן שאינן שמורין אינן מי נדה: היו שניהן של חטאת וכו' – דהואיל ומסיק אדעתיה בשלפניו נזכר נמי בשל אחרו והיינו מפני שאפשר, כלומר אפשר לשמור שלאחריו אגב שלפניו:

(ו) המוליך את החבל בידו לדרבו, פשר. ושלל לדרבו, פסול. זה הלך ליבנה שלשה מועדות, ובמועד שלישי הכשירו לו הוראת שעה:

המילוי: שלא לדרכו – שעקם את דרכו כדי להחזיר החבל, מלאכה היא ופסול: זה הלך – כלומר על דבר זה הלך חכם אחד לשאול מחכמי יבנה הן סנהדרי גדולה שגלו שם:

רע"ב – (ג) אם לו פסול – אם הקידוש שלו, פסול, דשמא המלאכה קדמה לקידוש ונפסלו המים: ואם לאחר – הוא הקידוש: כשר – שהרי בעל המים לא עשה מלאכה:

רע"ב – (ד) קדש לי ואקדש לך – כגון שכל אחד מילא מים לעצמו, וזא זה וקידש מימיו של זה, וזה קידש מימיו של זה, אותו שקידש ראשון כשר מה שקידש לחצרו, לחצרו לא עשה מלאכה אלא עד אחר שנתקדשו מימיו ומשנתקדשו אין מלאכה פוסלת. אבל מה שקידש השני לראשון פסול, שהראשון פסלה במה שקידש מימיו השני קודם שנתקדשו מימיו: מלא לי ואמלא לך – המילוי האחרון כשר. אבל מילוי ראשון פסול, היינו המים שנתמלאו ראשונה, דנפסלו במלאכה במילוי

רע"ב – (ה) הממלא לו ולחטאת – הממלא מים קתן רוחה לרכו ובקתן רוחה ליתן אפר חטאת: באסל – במוט. ודרך שאבי מים שנותנים מוט על כתפם וכד מלא תלוי בראש המוט מלפניו וכד אחד מאחוריו: ואחר כך מילא את שלו, פסול – משום מלאכה: ואת של חטאת לפניו – כדי לעשות בהן שמירה

רע"ב – (ו) המוליך את החבל בידו לדרכו – לאחר שמילא את הדלי בחבל החזיר את החבל לבעלים. לדרכו, שלא הוצרך לעקם או להרחיב את דרכו אלא לפי הילוכו מלא בעל החבל והחזיר לו את שלו, אין זו מלאכה וכשר

חק לישראל – פרשת יתרו יום ו'

הוראת שעה – שעת הדחק היה. הא לאו הכי

(ו) הַמְכַנֵּן אֶת הַחֶבֶל עַל יַד (עַל יַד), בְּשֵׁר. וְאִם בְּאַחֲרוֹנָהּ, פְּסוּל. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לְזֶה הַבְּשִׂירוֹ הוֹרָאתָ שְׁעָה:

וכשר המילוי. ואם באחרונה לאחר שהעלהנו כינונו, חשוב מלאכה ופסול: לזה הכשירו הוראת שעה – מה שהכשירו ביצנה הוראת שעה, לא למוליך את החבל שלא כדרכו, אלא לזה שכינו את החבל באחרונה הכשירו לו על ידי הדחק:

(ח) הַמְצַנִּיעַ אֶת הַחֶבֶת שְׁלֵא תִשְׁבֵּר, או שֶׁפָּאָה עַל פִּיהָ עַל מַנְתְּ לְנִגְבָּה לְמִלֵּאת בָּהּ, בְּשֵׁר. לְהוֹלִיךָ בָּהּ אֶת הַקְּדוּשָׁה, פְּסוּל. הַמְפַנֵּה חֲרָטִין מִתּוֹךְ הַשְּׂקָתָה בְּשִׁבִיל שְׁתַּחֲזִיק מִיַּם הַרְבֵּה, בְּשִׁרְיָן. וְאִם בְּשִׁבִיל שְׁלֵא יִהְיוּ מְעַבְּבִין אוֹתוֹ בְּשְׁעָה שֶׁהוּא זוֹלֵף אֶת הַמַּיִם, פְּסוּל:

אבל אם עשה כן להוליך בה את הקידוש דהיינו מים המקודשין, הואיל ולאו לורכ מילוי הוא, חשוב מלאכה ופסול המילוי: בשביל שתחזיק מים הרבה – לא חשוב פינאי זה מלאכה: בשעה שהוא זולף – שהוא מזה: פסול – לפינוי זה חשוב מלאכה:

רע"ב – (ז) המכנין את החבל – דרך משלשלי הדלי למלאות מים, כשמעלה את הדלי מסבב את החבל בידו כמין טבעת שלא יהא נגרר לארץ. ומכנין לשון הדרא דכנתא (חולין פ"ג) ואם בדרך העלאת הדלי מכנין על ידי, לורכ העלאתה היא ואין זו מלאכה

רע"ב – (ח) המצניע את החבית – שהוא דולה בה המים לשום צוקת ולאחר שיערה ממנה הנניעה קודם שיקדש המים בצוקת, אין הנניעה זו חשובה מלאכה לפי שצריך לה עדיין למלאות בה ולורכ מילוי היא, וכן כפאה על פיה נמי לנגבה לפי שרואה למלאות בה עדיין, לא חשיב מלאכה וכשר המילוי.

(ט) מִי שֶׁהָיוּ מִיָּמָיו עַל בְּתוֹפוֹ וְהוֹרָה הוֹרָאָה, וְהוֹרָאָה לְאַחֲרִים אֶת הַדָּרָה, וְהָרַג נָחֵשׁ וְעֵקֶרֶב, וְנָטַל אֶבְלִים לְהַצְנִיעֵם, פְּסוּל. אֶבְלִין לְאַבְלָן, בְּשֵׁר. הַנְּחָשׁ וְהַעֵקֶרֶב שֶׁהָיוּ מְעַבְּבִים אוֹתוֹ, בְּשֵׁר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה הַכֶּלֶל, כֹּל דְּבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם מְלָאכָה, בֵּין עֵמֶד בֵּין לֹא עֵמֶד, פְּסוּל. דְּבָר שֶׁאֵינּוּ מְשׁוּם מְלָאכָה, עֵמֶד, פְּסוּל. וְאִם לֹא עֵמֶד, בְּשֵׁר:

ומראה את הדך: אם עמד – שנחטב שם בשביל זה: פסול – משום היסח הדעת. וכן הלכה:

רע"ב – (ט) והורה הוראה – להתיר או לאסור, לטמא או לטהר, לפטור או לחייב: ודבר שאינו משום מלאכה – כגון הוראה

(י) הַמוֹסֵר מִיָּמָיו לְטָמֵא, פְּסוּלִין. וְלְטָהוֹר, בְּשִׁרְיָן. רַבִּי אֶלְיעָזֵר אוֹמֵר, אִף לְטָמֵא בְּשִׁרְיָן אִם לֹא עָשׂוּ הַבְּעָלִים מְלָאכָה:

שכבר ילאו מרשות בעלים וקיימו צרכות שומר. ומיהו אם השומר עשה מלאכה, פסולים: אף לטמא כשרים – דסבר א' אליעזר המוסר מימיו לטמא, בחזקת הבעלים הראשונים קיימו, והוא לא עשו הבעלים מלאכה כשרים. ואין הלכה כרבי אליעזר:

רע"ב – (י) המוסר מימיו לטמא – לשמרן: פסולים – בין עשו הבעלים הראשונים מלאכה, בין לא עשו הבעלים הראשונים מלאכה, דבחזקת השומר קיימו והוא אינו מקפיד לשמרן מפני שהוא טמא, והתורה אמרה למשמרת למי נדה: ולטהור כשרים – ואפילו עשו הבעלים הראשונים מלאכה,

חק לישראל – פרשת יתרו יום ו'

(יא) שְׁנַיִם שָׁהִיו מִמְלֵאֵין לְחַטָּאת וְהִגְבִּיהוּ זֶה עַל זֶה וְנָטַל זֶה לָזֶה קוֹצוֹ, בְּקִדּוּשׁ אֶחָד, כְּשֶׁר. בְּשֵׁנֵי קִדּוּשֵׁין, פְּסוּל. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אִף בְּשֵׁנֵי קִדּוּשֵׁין כְּשֶׁר אִם הִתְנַנוּ בִּינֵיהֶן:

צמה שסייע לחצרו או שנטל לו קוץ, משום מלאכה: אם התנו ביניהן – שאמר כל אחד לחצרו כשאגביה לך יהא שלי ושלך ברשותך (וכמו כן אמר לו האחר), ואחר שהגביהו לוקח כל אחד מהן אחת מהן ברשותו. ואין הלכה כרבי יוסי:

רע"ב – (יא) והגביהו זה על זה – שסייעו זה את זה להגביה: ונטל זה לזה קוץ – או שנטל זה לזה קוץ שנתחב לו צידו: בקידוש אחד – שהיו שניהם ממלאים לצורך קידוש אחד, כשר, שיכול כל אחד לסייע לחצרו, ונטילת הקוץ שצידו נמי לורך מילוי היא: בשני קידושין פסול – שפסל כל אחד מימיו

(יב) הַפּוֹרֵץ עַל מְנַת לְגִדּוֹר, כְּשֶׁר. וְאִם גָּדַר, פְּסוּל. הָאוֹכֵל עַל מְנַת לְקַצוֹת, כְּשֶׁר. וְאִם קָצָה, פְּסוּל. הִיָּה אוֹכֵל וְהוֹתִיר וְזָרַק מִה שֶׁבִּידּוֹ לְתַחַת הַתְּאֵנָה אוֹ לְתוֹךְ הַמְּקָצָה בְּשֶׁבִיל שְׂלֵא יֵאבֵד, פְּסוּל:

דפורץ על מנת לגדור שאין המחשבה שהוא חושב לגדור פוסלת עד שיגדור, הכא נמי: אם קצה – אם הניח אותן במקום שמניחין התאנים ליבש פסול: בשביל שלא יאבד פסול – שהמאניע אוכלים כדי שלא יאבדו, חשיבא מלאכה:

רע"ב – (יב) הפורץ על מנת לקרות – לאחר שמילא המים קודם שיקדש היה מלקט לתאנים על מנת ליבשן לעשות מהן גרוגרות ולאחר לקיטתן אכלן אין המחשבה שהיה רוצה לעשותן קיעות פוסלת במים, אלא הרי הוא כאילו לקט לאכול, שאינו פוסל, דומיא

גמרא – נדה דף יז' ע"ב

והשותה משקין מזוגין שעבר עליהן הלילה: אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שלנו בכלי מתכות אמר רב פפא וכלי נתר ככלי מתכות דמו וכן אמר רבי יוחנן והוא שלנו בכלי מתכות וכלי נתר ככלי מתכות דמו: והלן בבית הקברות: כדי שתשרה עליו רוח טומאה זימנין דמסכנין ליה: והנוטל צפרניו וזורקן לרשות הרבים: מפני שאשה מעוברת עוברת עליהן ומפלת ולא אמרן אלא דשקיל בגנוסטרי ולא אמרן אלא דשקיל דידיה ודכרעיה ולא אמרן אלא דלא גז מידי בתרייהו אבל גז מידי בתרייהו לית לן בה ולא היא לכולה מילתא חיישינן:

רש"י על הגמרא

רוח טומאה – כמדת הלצים שקורין בגנוסטרי – מספרים: גרמנטי"ר האוחזים את העניינים:

חק לישראל – פרשת יתרו יום ו'

זוהר – יתרו דף פח' ע"ב

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְדַאי בְּךָ הוּא. וְוִי לִיָּה לְבַר נֶשׁ, דְּלֵא אֲשֵׁלִים חֲדוּתָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא. וּמֵאן חֲדוּתָא דִּילִיָּה. אֲלִין תְּלַת סְעוּדָתִי מְהִימְנוּתָא. סְעוּדָתִי דְּאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב פְּלִילָן בְּהוּ. וּבְלָהוּ חֲדוּ עַל חֲדוּ מְהִימְנוּתָא שְׁלִימוּתָא, מְפַל סְטְרוּי: תָּאנָא, בְּהַדִּין יוֹמָא מְתַעֲטְרֵן אַבְהָן, וְכָל בְּנֵין יִנְקוּן, מַה דְּלָאוּ הָכִי בְּכָל שָׂאָר חֲגִין וְזִמְנִין. בְּהַדִּין יוֹמָא, חִיבִיָּא דְּגִיָּהֲנָם נִיחִין. בְּהַדִּין יוֹמָא, כָּל דִּינֵין אֲתַכְפְּיִין, וְלֵא מְתַעֲרִין בְּעַלְמָא. בְּהַדִּין יוֹמָא אֲוִדִּיָּתָא מְתַעֲטְרָא בְּעֵטְרֵין שְׁלִימִין. בְּהַדִּין יוֹמָא, חֲדוּתָא וְתַפְנוּקָא אֲשַׁתְּמַע, בְּמֵאתָן וְחֲמוּשִׁין עַלְמִין:

הלכה – הרמב"ם הלכות שבת פ"ו

(ד) אבל דבר שאין בו להרבות ולמעט כגון נר וכבש הואיל ועשה בשביל עצמו נהנה אחריו ישראל בשבת ואף על פי שהוא מכירו נר הדלוק במסיבה בשבת אם רוב ישראל אסור להשתמש לאורו שהמדליק על דעת הרוב מדליק ואם רוב גוים מותר להשתמש לאורו מחצה למחצה אסור נפלה דליקה בשבת ובא גוי לכבות אין אומרין לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביתתו עלינו וכן כל כיוצא בזה:
(ה) מות שעשו לו גוים ארון וחפרו לו קבר בשבת או הביאו לו חלילין לספור בהן אם בעצנה ימתין בכדי שיעשו למוצאי שבת ויקבר בו ואם היה הקבר בסרטיא גדולה והארון על גביו וכל העוברין והשבין אומרים שזה שהנכרים עושין עכשיו בשבת לפלוני הוא הרי זה לא יקבר בו אותו ישראל עולמית מפני שהוא בפרהסיא ומותר לקבור בו ישראל אחר והוא שימתין בכדי שיעשה וכן כל כיוצא בזה.:

מוסר – מלוקט

הַרוּצָה לְעֵבֹד אֶת ה' וְיִזְהַר בְּלִילוֹת שְׁלֵא יֵאכַל מֵאֲכָלֵי חֶלֶב וְלֵא יֵאכַל אֲכִילָה גְּסָה וְקַל וְחֹמֶר שְׁלֵא יִשְׁתַּכַּר כִּי כָּל אֶחָד מֵאֵלֶּה גֹרֵם שְׂיָבָא לְהַשְׁחִית זְרַעוּ וְיָבֵא לְיַדֵּי קְרִי אֶף שָׁם הַרְגִיעָה לִילִית וּמִצָּאָה לָהּ מְנוּחָ לְטִמְאָה וְלַהֲדִיחוּ וּנְמָצָא שֶׁהוּא קְרוֹב לְמִזִּיד וְחֲמוּרָה טִמְאָה הַיּוֹצֵאת מִגּוּפוֹ וְאִם יַעֲבִיר עֵינָיו מִרְעָה אֶל רְעָה יֵצֵא וְיָבֵא לְיַדֵּי זִיבָה וּמְפַל זֶה יִבְרָא מִשְׁחִיתִים וְהוּן הֵן מִבְּלֵי עוֹלָם וְכוּ הֵם מִתְחִילִים לְקַטְרֵג עַלְיוּ יוֹם יוֹם עַד שְׂיִמְסֵר בְּיָדָם לְהַמִּיתוּ מֵיַתָּת עוֹלָם. לְכֵן בְּעוֹד נִפְשׁוּ בּוֹ תִּסְמַר שְׁעֵרֶת בְּשֵׁרוֹ. יְגוֹן יוֹמוֹ וְאַנְחָה לִילּוֹ עַד אֲשֶׁר יֵשׁוּב לְתַקּוֹן אֲשֶׁר עָנָתוֹ וְיִזְהַר בְּזִהִירוֹת גְּדוּלָה וְיִשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת הַתְּהִירָה בְּכָל דְּתַקּוֹן רַבְּנָן לְרַפְּאוֹת לְשִׁבּוּרֵי לֵב וְנַפְשׁוֹ. וְהִי בְּרַחֲמֵינוּ יָמִין ה' רוּמְמָה לְקַבֵּץ נַדְחֵי יִשְׂרָאֵל וְרוּצָה בְּתִשׁוּבַת הַשָּׁבִים אֲלֵינוּ וְיֵהִי עֲלֵיהֶם סִתְרָה:

לע"נ

זאב ואיים בן שרה, משה דוד בן סוזנה מלכה, גד גבריאל בן סוזן, סוזנה מלכה בת שמואלה,
דניאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל